

הצלת ילדים מאירופה בארצות-הברית

בשנים 1934-1945 הגיעו לארצות-הברית כ-1,000 פליטים יהודים בני 16 ומטה בגפם מאירופה. רובם היו יוצאי גרמניה, והם הגיעו ישירות משם או דרך ארצות מעבר, ביניהן בלגיה, הולנד, צרפת, ספרד ופורטוגל.

הארגון הראשון שטיפל בהעברת הילדים לארצות-הברית וביישובם הוקם בניו יורק באביב 1934, ונקראה 'ה'ארגון לעזרת ילדים יהודים מגרמניה' (German Jewish Children's Aid, GJCA). אחריו נטלו עוד כעשרה גופים חלק בבחירת ילדים יהודים מגרמניה, בהעברתם לארצות-הברית, ביישובם ובמימונם. כמה מן הארגונים, כגון GJCA, הוקמו במיוחד למטרה ההיא, ואילו אחרים היו ארגונים ותיקים, כגון הג'וינט, ה'ועד היהודי האמריקני' והיא"ס, 'אגודה יהודית למתן מחסה ולסיוע למהגרים' (HIAS, Hebrew Sheltering And Immigrant Aid Society), שסייעו למפעל ההצלה.

עד שנת 1941 הצליח GJCA, בתיאום עם מחלקת הגירת הילדים של ה'נציגות הארצית של יהודי גרמניה' ועם ארגוני סעד מקומיים בארצות-הברית, להעביר 590 ילדים פליטים ישירות מגרמניה. פרט להקלה שניתנה לארגון בכך שהיה יכול לערוב לקיומם של הילדים, דבר שפתר את בעיית מציאת ערבים אישיים לכול ילד, חוייבו הפליטים הצעירים בנוהלי הגירה זהה לשל מבוגרים שביקשו מיקלט בארצות-הברית: הגשת טופסי הגירה, שכללו אישורים רפואיים ובטחוניים, והמתנה בתור במסגרת מכסת הגירה מארצם.

פעילות ההצלה נערכה במישור החוקי והארגוני כאחד. בתגובה למאורעות 'ליל הבדולח' העלו ב-1939 הסנטור רוברט וגנר וחברת בית-הנבחרים אידית רוג'רז הצעת חוק לאפשר כניסת 20,000 ילדים, לאו דווקא יהודים, מגרמניה לארצות-הברית בשנים 1939 ו-1940, מעבר למכסת ההגירה שנקבעה לגרמניה. בתום מאבק ממושך הורדה ההצעה מעל סדר יומו של הקונגרס.

בקיץ 1940, בעיצומו של הקרב על בריטניה, עלתה שאלת העברתם הזמנית של ילדים בריטים לארצות-הברית. בתוך מספר שבועות קבע משרד החוץ האמריקני נהלים שאיפשרו לילדים להיכנס כמבקרים, ובכך לעקוף בפועל את נוהלי ההגירה. הקונגרס אף חקק חוק שאיפשר להעביר את הילדים בספינות אמריקניות. יחסם האוהד של הממשל האמריקני והציבור האמריקני לשאלת העברתם של הילדים מבריטניה בלט בהשוואה ליחסם המסתייג מילדים פליטים פוטנציאליים מגרמניה. עד לביטול 'תוכנית האווקואציה' של הילדים הבריטים בסתיו 1940 הצליח ה'ועד האמריקני למען הטיפול בילדים מאירופה' (The United States Committee For The Care Of European Children, USCOM), הארגון האמריקני שהוקם לטפל בהעברת הילדים מבריטניה וביישובם, להעביר 835 (לפי מקור אחר 838) ילדים לארצות-הברית. מספרם המדוייק של הילדים היהודים שהיו ביניהם אינו ידוע, ואולם, יש להניח שרק כ-30-40 היו יהודים.

נוסף לילדים שהגיעו ישירות מגרמניה ומבריטניה הגיעו לארצות-הברית ילדים פליטים יהודים מגרמניה ששהו במעבר בצרפת או לפני-כן בבליה ובהולנד. עם ביטול 'תוכנית האווקואציה' מבריטניה עבר USCOM לטפל בהעברתם של הילדים ההם לארצות-הברית. בין השנים 1940 ל-1942 סייעו מתנדבים קויקרים (מארגון American Friends Service Committee, AFSC) בבחירת הילדים מבתי-יתומים יהודיים בצרפת שהשתייכו לרשת הסעד 'אזזה' וממחנות לנתינים זרים בדרום צרפת, והילדים נשלחו לארצות-הברית. בהגיעם שמה הועברו הילדים לטיפולו של GJCA. מקיץ 1941 עד תום המלחמה הגיעו לארצות-הברית כ-350 ילדים פליטים יהודים במעבר בצרפת ואחרי-כן בספרד. בהגיעם לארצות-הברית עברו מרבית הילדים טיפול, שכלל בדיקות רפואיות ופסיכולוגיות, ואחרי-כן נמסרו למשפחות אומנות. את אמות-המידה לבחירת המשפחות האומנות קבעו הלשכה האמריקנית למען ילדים (United States Children's Bureau) והם כללו בדיקת המצב הכלכלי והפסיכולוגי של המשפחה וכן המניעים לפנייתה ללשכת הסעד המקומי בבקשה לטפל בילד פליט. נקבעו גם כללים שהתייחסו להתאמה דתית בין הילד ובין המשפחה האומנת. החוק האמריקני קבע שאין למסור ילד למשפחה אומנת שדחה שונה משל הילד. כתוצאה מכך נמסרו ילדים יהודים למשפחות יהודיות בלבד, שלא כבארצות שונות שבהם נמסרו הילדים לכול משפחה שהיתה מוכנה לקלוט אותם ולטפל בהם. על-פי בדיקות שנעשו בשנות המלחמה ולאחריה היתה לרוב התאקלמותם של הילדים בארצות-הברית מהירה ומוצלחת.